

บทที่ 3

อภิปรัชญา (Metaphysics)

- 3.1 ความหมายของอภิปรัชญา
- 3.2 สสารนิยม หรือวัตถุนิยม (Materialism)
 - อะตอมนิยม (Atomism)
 - พลังนิยม (Energetism)
- 3.3 จิตนิยม (Idealism)
 - จิตนิยมกรีกโบราณ
 - จิตนิยมประสบการณ์
 - จิตนิยมเยอรมันสมัยใหม่
- 3.4 ธรรมชาตินิยม (Naturalism)
- 3.5 ภาววิทยา (Ontology)
 - เอกนิยม (Monism)
 - ทวินิยม (Dualism)
 - พหุนิยม (Pluralism)

บทที่ 3

อภิปรัชญา (Metaphysics)

3.1 ความหมายของอภิปรัชญา

อภิปรัชญาเป็นคำแปลของคำว่า Metaphysics ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยความแท้จริงหรือสสารัตถะ (Reality Essence) มีปรัชญาอีกสาขาหนึ่งที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ Metaphysics คือ Ontology แปลว่า ภาววิทยา ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยความมี (being) ศาสตร์ทั้งสองนี้มีความเกี่ยวข้องกันเพราะว่า Metaphysics คือ ศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องความแท้จริงหรือสสารัตถะว่ามีจริงหรือไม่ Ontology ก็ศึกษาเรื่องความมีอยู่ของความแท้จริง หรือสสารัตถะนั้นว่าเป็นจริงอย่างไร โดยทั่วไปถือว่าศาสตร์ทั้งสองนี้ศึกษาเรื่องเดียวกัน คือ ความมีอยู่ของความแท้จริง หรือความแท้จริงที่มีอยู่ เพราะฉะนั้นจึงถือได้ว่าศาสตร์ทั้งสองเป็นเรื่องเดียวกัน (สุชาวนันท์ พลอยชุม, 2538 : 66)

อภิปรัชญาเมื่อพิจารณาตามรูปศัพท์ อภิปรัชญามาจากคำว่า “อภิ” หมายถึง ความยิ่งใหญ่ สูงสุด เหนือสุด และปรัชญาหมายถึงความรู้อันประเสริฐเมื่อรวมเข้าด้วยกัน “อภิปรัชญา” จึงหมายถึง ปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่อยู่นอกเหนือจากการรู้เห็นทั่ว ๆ ไป หรือความรู้ที่อยู่นอกเหนือการรู้เห็นใด ๆ แต่สามารถรู้และเข้าใจได้ด้วยเหตุผล อภิปรัชญาเมื่อพิจารณาตามรูปศัพท์ภาษาอังกฤษ Metaphysics มาจากคำว่า Meta หมายถึง ก่อน และ Physics หมายถึง ฟิสิกส์ เมื่อรวมเข้าด้วยกัน Metaphysics หมายถึงความรู้ในเรื่องก่อนฟิสิกส์ ความรู้เรื่อง ที่อยู่นอกเหนือฟิสิกส์ ความรู้ที่มีมาก่อนฟิสิกส์ หรือสภาวะที่อยู่เหนือการสัมผัสทั่ว ๆ ไป (ศรีวัฒน์ วงศ์คำจันทร์, มปป. : 146)

อภิปรัชญาเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยความเป็นจริง (reality) ว่าโลกและจักรวาล ตลอดจนธรรมชาติของมนุษย์มีความเป็นจริงอย่างไร ความเป็นจริงที่อภิปรัชญาแสวงหานั้นเป็นความจริงสุดท้าย หรือความจริงสูงสุดที่เรียกว่า ความจริงอันติมะ (Ultimate Reality) อันเป็นพื้นฐานที่มาของความจริงอื่น ๆ เนื้อหาของปรัชญาที่จะให้คำตอบในเรื่องที่กล่าวมานี้มี 3 เรื่องใหญ่ ๆ คือ สสารนิยม (Materialism) จิตนิยม (Idealism) และธรรมชาตินิยม (Naturalism) ซึ่งจะกล่าวต่อไป (สุจิตรา รณริน, 2532 : 18)

3.2 ศาสนาหรือวัตถุนิยม (Materialism)

ความหมายของศาสนา เป็นศัพท์บัญญัติศัพท์หนึ่งของคำ Materialism อีกศัพท์หนึ่งคือ วัตถุนิยม ศาสนาวัตถุนิยมใช้ในอภิปรัชญา ส่วนวัตถุนิยมให้ใช้ในจริยศาสตร์ เพื่อให้มีให้สับสนเพราะคำ Materialism ที่ใช้ในอภิปรัชญากับที่ใช้ในจริยศาสตร์ มีความหมายต่างกันสาระสำคัญ เช่น ที่เชื่อว่า นักคิดธรรมดาเรื่องราว บางพวกซึ่งไม่พอใจสภาพการณ์ในปัจจุบันของโลกกล่าวประณามการเข้ามาของ Materialism ว่าเป็นมูลเหตุทำให้ศีลธรรมเสื่อมตามนัยนี้ Materialism หมายถึง ทักษะทางจริยศาสตร์คือศาสตร์ที่ถือว่า ทรัพย์สินเงินทองและอำนาจเป็นสิ่งสำคัญ เพราะอำนาจความสุขสูงสุดให้แก่ชีวิตได้ จึงได้มีการบัญญัติว่า วัตถุนิยม (ปัจจุบันแม้ทางอภิปรัชญาที่ใช้เรียก วัตถุนิยม) คำ Materialism ที่ใช้ในอภิปรัชญานั้น หมายถึงทักษะที่ว่า ศาสนาหรือพลังงานเป็นเครื่องกำหนดลักษณะพื้นฐานของสิ่งและเหตุการณ์ทั้งหลาย แต่ศาสนาเท่านั้นเป็นภาวะที่มีอยู่จริงนอกนั้นไม่เชื่อว่ามีอยู่จริง สิ่งที่เรียกว่าจิตหรือประสบการณ์ทางจิต ไม่มีอยู่จริง เป็นเพียงภาวะอนุพันธ์คือ เกิดจากศาสนานั้นเอง หรือเรียกได้ว่าเป็นผลผลิตของศาสนา จึงได้มีการบัญญัติว่า ศาสนา (อศิตศักดิ์ ทองบุญ, 2533 : 139)

กลุ่มศาสนาถือว่าทุกสิ่งทุกอย่างเป็นศาสนาหรือวัตถุ ศาสนาวัตถุนิยมนี้เริ่มต้นตั้งแต่ปรัชญายุคแรกของกรีกที่พยายามค้นหาคำตอบของโลกและสรรพสิ่ง (วัตถุ) ที่ปรากฏอยู่ โดยได้คำตอบแตกต่างกัน เช่น ธาเลส ตอบว่าโลกเกิดจากน้ำ อแนกซีแมนเดอร์ ตอบว่าโลกเกิดจากไฟ อแนกซีมินิส ตอบว่า โลกเกิดจากอากาศ และกาลต่อมา เอ็มพิโดคลีส ตอบว่าโลกเกิดจากธาตุ 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ เมื่อธาตุ 4 นี้รวมกันสรรพสิ่งย่อมเกิดขึ้นนี้เป็นความคิดเบื้องต้นของกลุ่มศาสนา ติวติปุตและเคโมคลิส ได้เชื่อว่าเป็นผู้ก่อตั้งศาสนาวัตถุนิยมขึ้นอย่างแท้จริงโดยถือว่าวัตถุหรือศาสนานั้นเกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของอะตอมจำนวนมากมาชนับไม่ถ้วน วัตถุหรือศาสนานั้นเมื่อแบ่งแยกออกเป็นส่วนย่อยที่สุดจนไม่สามารถแบ่งแยกต่อไปอีกได้ เรียกว่า อะตอม ศาสนาวัตถุนิยมแบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ

1. **อะตอมนิยม (Atomism)** หรือปริมาณนิยมนี้มีความเชื่อว่า ความเป็นจริงมีแต่ศาสนาเพียงอย่างเดียว มวลศาสนานี้สามารถแบ่งออกเป็นหน่วยย่อยที่สุด เรียกว่า อะตอม (หรือปริมาณ) ซึ่งคำว่าอะตอมที่ใช้ในทางปรัชญานี้หมายถึง อนุภาคที่เล็กที่สุด เป็นอนุภาคสุดท้ายที่แยกต่อไปไม่ได้อีกแล้ว (ซึ่งการสมมุติอย่างนี้เป็นไปไม่ได้ในทางคณิตศาสตร์ เพราะทางคณิตศาสตร์สิ่งที่เป็นมวลศาสนย่อมแบ่งครั้งได้เสมอ) อะตอมนี้เป็นอนุภาคนิรันดร์ ไม่เกิด ไม่ตาย

มีมาเอง ไม่มีใครสร้าง และไม่มีใครทำลายได้ หรือแม้จะทำให้มันแตกออกก็ข้อมไม่ได้ แต่ถึงแม้ว่าจะตอมจะเล็กสักปานไค้ก็ตาม อะตอมก็คงเป็นมวลสารที่มีขนาดรูปร่างและน้ำหนักนั้นคือ แม้จะมีจำนวนมากมายก็ตาม อะตอมก็มีปริมาณคงตัว และคุณภาพของอะตอมแต่ละอนุภาคก็คงตัว (ทฤษฎีจึงมีลักษณะเป็นพหุนิยม สสารนิยม) ซึ่งแต่ละอนุภาคอาจแตกต่างกันในเนื้อสารมวลสาร ขนาดรูปร่างและน้ำหนัก (มาลี ศรีเพชรภูมิ, 2537 : 39-40)

นักปรัชญาคนสำคัญที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับอะตอม คือ เดโมคริตัส (Democretus) ได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาของอะตอมนิยม เดโมคริตัสกล่าวว่า เอกภพประกอบด้วยอะตอมจำนวนนับไม่ถ้วนที่มีรูปร่าง ขนาด และการเคลื่อนที่ต่าง ๆ กัน วิ่งกระทบกันจากทิศทางต่าง ๆ ซึ่งการเคลื่อนที่นี้ อะตอมจะเคลื่อนที่ไปในที่ว่าง (space) อาศัยการเคลื่อนที่กระทบซึ่งกันและกันนี้เอง สิ่งทั้งหลายและปรากฏการณ์ทั้งหลายจึงเกิดขึ้นเพราะการเคลื่อนที่ของกลุ่มอะตอมไปในช่องว่างนี้ทำให้อะตอมที่มีรูปร่างและขนาดที่เข้ากันได้มารวมกัน แรกเริ่มทีเดียวการรวมตัวของอะตอมเกิดเป็น ดิน น้ำ ลม ไฟ แล้วการเคลื่อนที่ของธาตุทั้ง 4 นี้ค่อย ๆ หมุนกินที่กว้างออกไปจึงมีการรวมตัวกันเป็นระบบต่างๆ ซึ่งทุกระบบมีศูนย์กลางและการหมุนเป็นวงกลม ซึ่งบางระบบมีทั้งดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ เป็นจำนวนมากหลายระบบ อะตอมเหล่านี้มีจำนวนนับอนันต์และเป็นสิ่งที่ปราศจากคุณสมบัติใด ๆ ทั้งสิ้น อะตอมแต่ละอันเป็นสิ่งเดียวกันเนื้อเดียวกันตลอดปราศจากรส กลิ่น เสียง เย็น ร้อน อ่อน แข็ง ใด ๆ ทั้งสิ้น มีก็แต่รูปร่างและน้ำหนักเท่านั้น ดังนั้นอะตอมหนึ่งจึงต่างกับอีกอะตอมหนึ่งด้วยขนาดและน้ำหนักเท่านั้น แต่ถึงมีขนาดซึ่งไม่ว่าจะใหญ่หรือเล็กก็ตามก็แยกกันไปอีกมิได้ เพราะสิ่งที่แยกได้นั้นต้องเป็นสิ่งที่มีความหยาบหรือองค์ประกอบ แต่อะตอมไม่มีองค์ประกอบจึงไม่อาจแบ่งย่อยลงได้ อะตอมจะสลายไปก็มีได้เพราะการสลายตัวของสิ่งหนึ่ง คือการที่องค์ประกอบของมันแยกตัวออกจากกัน อะตอมจะเกิดขึ้นใหม่ก็มีได้เพราะการเกิดก็คือการที่สิ่งหลายสิ่งมารวมตัวกันเข้ากลายเป็นองค์ประกอบของสิ่งนั้น และอะตอมจะเปลี่ยนแปลงลงก็มีได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงของสิ่งหนึ่งก็คือ การที่องค์ประกอบของมันเปลี่ยนที่กัน หรือเรียงตัวกันในรูปใหม่ แต่อะตอมก็ไม่มีองค์ประกอบมันเป็นสิ่งที่มีมาแล้ว มีอยู่และจะมีต่อไปหาที่สุดมิได้ เดโมคริตัสได้อธิบายถึงการเกิดของมนุษย์กับความรูสึกนึกคิดว่ามนุษย์ประกอบไปด้วยอะตอมรวมตัวกันได้อัตราที่จะเป็นคนได้ ส่วนวิญญาณหรือจิตนั้นก็เป็อะตอมชนิดหนึ่งด้วย อะตอมวิญญาณนั้นเป็นอะตอมที่ละเอียดที่สุด กลมที่สุด และเบาที่สุด กระจัดกระจายอยู่ทั่วร่างกาย อะตอมวิญญาณนี้ทำให้ร่างกายเคลื่อนที่ได้เมื่อมนุษย์ตาย

อะตอมวิญญานก็จะกระจายไป เช่นเดียวกับอะตอมของร่างกายส่วนต่าง ๆ นั้นเอง ดังนั้นมนุษย์แต่ละคนจึงเกิดมาเพียงครั้งเดียว ไม่มีจิตจะสืบต่อให้มีการเกิดใหม่หรือคอยรับผลของกรรมที่ทำได้จากชาติก่อน แต่อย่างใดทั้งสิ้น (วิทย์ วิศทเวทย์, 2525 : 28)

ฮ็อบส์ (Thomas Hobbes) ได้เอาทฤษฎีปรมาณูของเคโมครีตัส มาพัฒนาจนถึงกับอธิบายว่าชีวิตคือ เครื่องจักร จึงได้ชื่อว่าเป็นบิดาของลัทธิจักรกลนิยม (Mechanicism)

ฮ็อบส์ กล่าวว่า ความเป็นจริงมีแต่สสารซึ่งมีพลังประจำตัว พลังนี้อาจถ่ายทอดจากที่หนึ่งไปสู่ที่อื่นได้ด้วยการประชิด ปรากฏการณ์ทั้งหลายในเอกภพเกิดจากการเปลี่ยนที่ของเทห์ด้วยอำนาจของพลังที่ถ่ายทอดกันระหว่างเทห์ โดยมีกฎแน่นอนตายตัวตามหลักกลศาสตร์ ไม่มีอะไรเกิดขึ้นโดยบังเอิญ มีผลก็ต้องมีสาเหตุ เช่น มีไอน้ำในอากาศเกินจุดอิ่มตัวมาก ๆ ก็ต้องตกลงมาเป็นฝน เป็นต้น เขายังกล่าวว่าชีวิต คือ เครื่องจักรกลซับซ้อน โดยเปลี่ยนให้ดวงตาเหมือนกล้องถ่ายรูป ปอดเหมือนเครื่องปั๊มลม ปากเหมือนไม้บด แขนเหมือนคานจับ นอกจากนี้เขายังเปรียบเทียบหัวใจเหมือนสปริง เส้นประสาทเหมือนสปริงจำนวนมาก กระจกข้อต่อเหมือนวงจักร สิ่งเหล่านี้ทำให้ร่างกายมนุษย์เคลื่อนไหวได้ (กิริติ บุญเจือ, 2533 : 39-40)

คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) กล่าวว่า สสารมีพลังตัวเองตามกฎปฏิบัติพัฒนาการของเฮเกล ก็จะต้องวางตัวให้ขัดแย้งกันเพื่อจะได้หาทางประนีประนอมกัน แล้วส่วนรวมก็จะก้าวหน้า เมื่อประนีประนอมกันแล้วจะต้องวางตัวให้ขัดแย้งกันต่อไปอีกเพื่อจะได้ก้าวหน้าต่อไป มาร์กซ์ กล่าวว่า มนุษย์ที่ต่อสู้มากจะพัฒนาเร็วกว่ามนุษย์ที่หลีกเลี่ยงการต่อสู้ แต่นั่นเป็นวิธีก้าวหน้าที่ยังฉลาดไม่ถึงขั้น เมื่อมนุษย์เรียนปรัชญาฉลาดถึงขั้นบรรลุดุตรญาณแล้วก็จะเข้าถึงสังขธรรม จะเห็นแจ้งว่าวิธีที่มนุษย์จะก้าวหน้าได้แนบเนียนที่สุดก็คือการต่อสู้การงานเมื่อมนุษย์เข้าถึงสังขธรรมนี้กันหมดแล้ว มนุษย์ก็จะไม่ต่อสู้กันระหว่างมนุษย์ด้วยกันอีกต่อไป และจะไม่มี การแบ่งพวกขัดแย้งกันอีกต่อไป (กิริติ บุญเจือ, 2522 : 52) มาร์กซ์ ยังกล่าวต่อไปว่า การงาน (labour) เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่เป้าหมายสูงสุดได้ มนุษย์ควรทำงานอะไรก็ได้แล้วแต่ความถนัดของตน การทำงานเป็นการแสดงถึงควมมีอิสรภาพและเสรีภาพของผู้ทำงาน การนำเครื่องจักรมาใช้ทำงานทำให้คนทำงานคู่ต่ำต้อยไป ซึ่งการทำงานควรเป็นศักดิ์ศรีของมนุษย์ ซึ่งมาร์กซ์คิดว่าระบบเศรษฐกิจระบบทุนนิยมนี้เองที่ทำให้ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ลดต่ำลง ซึ่งมาร์กซ์ถือว่าเป็นเรื่องที่จะต้องแก้ไข ก็โดยล้มระบบทุนนิยมเสียเพื่อให้เกิดการแก้ไขประสพผล เขาแนะนำให้เลิกล้มการมีสมบัติส่วนตัวเสีย โดยการให้สมบัติทุกชิ้น

เป็นของรัฐทั้งหมด โดยให้พลเมืองทุกคนมีกรรมสิทธิ์ร่วมกัน และมีสิทธิ์ใช้สอยตามความจำเป็นของแต่ละคน ซึ่งที่กล่าวมานี้คือหลักการพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์นั่นเอง (มาลี ศรีเพชรภูมิ, 2537 : 46-47)

2. พลังนิยม (Energetism) พลังนิยมมีความเห็นว่าสสารมิได้มีมวลสารดังที่มนุษย์มีประสบการณ์ด้วยประสาทสัมผัส แต่เนื้อแท้เป็นพลังงาน ซึ่งเมื่อทำปฏิกิริยากับประสาทสัมผัสของมนุษย์ทำให้รู้สึกไปว่ามีมวลสารพวกพลังนิยมจึงยืนยันว่าความเป็นจริงเป็นพลังงานเพียงอย่างเดียวที่กระทำทำให้เกิดสิ่งต่าง ๆ และเหตุการณ์ทั้งหลายในเอกภพ พลังงานดังกล่าวอาจเรียกชื่อเป็นอย่างอื่นไป ทำให้มีชื่อผิดเพี้ยนกันออกไปได้ (กิริติ บุญเจือ, 2533 : 40-41) นักปรัชญาพลังนิยมที่สมควรจะกล่าวถึงคือ

อาร์ทัวร์ โชเปนเฮาเออร์ (Arthur Schopenhauer) กล่าวว่าความเป็นจริงเป็นพลังดาบอดที่ดิ้นรนไปตามธรรมชาติของพลังแสดงออกมาเป็นพลังต่าง ๆ ในธรรมชาติ เช่น พลังแม่เหล็ก พลังไฟฟ้า พลังน้ำตก พลังคิงคูด และสูงขึ้นมาเป็นพลังชีวิตในพืช พลังสัญชาตญาณ และพลังกิเลสในมนุษย์ มนุษย์เราจึงดิ้นรนเอาชนะกันตลอดเวลา พลังในธรรมชาติทุกอย่างเป็นพลังดิ้นรนหรือเจตจำนงที่จะมีชีวิต (the will-to-live) เพราะการดิ้นรนนี้ไม่มีแผน ผลจึงอาจจะเป็นการก้าวหน้าหรือถอยหลังก็ได้ ความจริงจึงขึ้น ๆ ลง ๆ ไม่ราบรื่น แม้ว่าพลังส่วนรวมจะดาบอด แต่พลังที่แบ่งส่วนมาเป็นมนุษย์แต่ละส่วนนี้มีความสำนึกได้ เพราะเป็นพลังที่เข้มข้นที่สุด และอาจจะช่วยวางแผนแก้ปัญหาให้แก่พลังส่วนรวมได้ ซึ่งโชเปนเฮาเออร์ได้กล่าวไว้ในปรัชญาจริยะ

นิตเช่ (Friedrich Nietzsche) ได้กล่าวแก้ไขความคิดของโชเปนเฮาเออร์ว่า พลังดาบอดนั้นมีลักษณะเป็นการดิ้นรนเพื่อการอยู่รอดก็จริง แต่ยังมีลักษณะหนึ่งที่สำคัญกว่าและครอบงำการดิ้นรนเพื่อการอยู่รอด นั่นก็คือการดิ้นรนเพื่ออำนาจ ดังนั้นพลังรวมของโชเปนเฮาเออร์ ควรเรียกใหม่ให้ถูกต้องว่า เจตจำนงที่จะมีอำนาจ (the will-to power) จะสังเกตได้ว่าพลังที่แสดงออกในธรรมชาตินั้น บางทีก็ยอมเสี่ยงการมีชีวิตเพื่อจะมีอำนาจเหนือหน่วยอื่นยิ่งในหมู่มนุษย์ด้วยแล้ว ยิ่งสังเกตเห็นได้ชัดเจนมากขึ้น คนต่อสู้กับคนเพื่อรักษาตำแหน่งผู้นำ ชาติต่อสู้กับชาติเพื่อความเป็นเจ้าโลก การต่อสู้ดิ้นรนเช่นนี้จะทำให้มนุษย์พยายามพัฒนาตนเองให้มี

ความสามารถเหนือผู้อื่นยิ่ง ๆ ขึ้นไป และจะเกิดมนุษย์ที่มีความสามารถเหนือผู้อื่นที่เรียกกันทั่วไปว่า อภิมนุษย์ (Superman) ขึ้นในอนาคต

มักซ์ ปรลังค์ (Max Planck) และนักวิทยาศาสตร์นิวเคลียร์ปัจจุบันบางท่านกล่าวว่า มนุษย์เราสามารถแยกปรมาณูออกได้เป็นประจุไฟฟ้าซึ่งเป็นพลังงาน จึงเป็นอันว่ามวลสารทั้งหลายประกอบขึ้นจากพลังงานทั้งสิ้น พลังงานเหล่านี้มิได้รวมกันเป็นเนื้อเดียว แต่เป็นกลุ่มของอนุภาคพลังงานซึ่งแต่ละอนุภาคจะแบ่งออกต่อไปอีกไม่ได้ เรียกว่า (Quantum) ควันตัมเป็นหน่วยย่อยที่สุดของพลังงาน ซึ่งเมื่อรวมตัวกันในลักษณะต่าง ๆ แล้วทำให้เกิดสิ่งทั้งหลายและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเอกภพ พลังงานในเอกภพมีปริมาณมากมายเหลือเกินจนไม่มีใครกำหนดได้ แต่ที่น่าสังเกตก็คือพลังงานมิใช่คงตัวอยู่อย่างเดิมแต่จะเปลี่ยนแปลงคุณภาพอยู่เสมอ อาจจะดีหรือเลวลงก็ได้ แต่เท่าที่สังเกตเป็นส่วนรวมปรากฏว่าดีขึ้นเรื่อย ๆ

โดยสรุปจะเห็นได้ว่าลักษณะร่วมของนักปรัชญาพลังนิยม คือ สิ่งทั้งหมดที่เกิดขึ้นนั้นไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว อาจจะเกิดขึ้นตรงตามวัตถุประสงค์ของมนุษย์หรือไม่ก็ได้ เช่น มนุษย์บางคนดิ้นรนเพื่อการมีชีวิตอยู่ แต่ผลอาจจะตายก็ได้

3.3 จิตนิยม (Idealism)

ความหมายของจิตนิยม เป็นศัพท์บัญญัติศัพท์หนึ่งของคำ Idealism ที่ใช้ในทางอภิปรัชญา แต่ถ้าใช้ในทางจริยศาสตร์มีการบัญญัติศัพท์ภาษาไทย อีกศัพท์หนึ่งว่า อุดมคตินิยม มีคำถามว่า คำ Idealism คำเดียวทำไมจึงบัญญัติศัพท์ภาษาไทยถึง 2 คำ คำตอบก็คือ เพราะท่านใช้ในความหมายต่างกัน ในทางจริยศาสตร์ ใช้คำว่า Idealist หมายถึงบุคคลผู้มองเห็นเป้าหมายอันสูงส่งของชีวิตและพยายามจะเข้าถึงเป้าหมายอันนั้นให้ได้ในภาษาไทยเรียกบุคคลเช่นนี้ว่า นักอุดมคตินิยม แต่ในทางอภิปรัชญา Idealist หมายถึงผู้ศึกษาค้นคว้าว่าอะไรคือความจริง อะไรคือสภาพมูลฐานของสิ่งทั้งหลายที่สมนัยกันหรือเข้ากันได้กับความรู้สึคนึกคิดและจิตใจของมนุษย์ ในภาษาไทยเรียกบุคคลเช่นนี้ว่า นักจิตนิยม (อติศักดิ์ ทองบุญ, 2533 : 110-111)

กลุ่มจิตนิยม ถือว่าจิตเป็นความแท้จริงสูงสุดเพียงสิ่งเดียวเท่านั้น ธรรมชาติเป็นเพียงปรากฏการณ์ของจิตเท่านั้น เช่น ร่างกายมนุษย์เป็นเพียงปรากฏการณ์ชั่วคราวของจิตเป็นที่อาศัยชั่วคราวของจิต เมื่อร่างกายสูญสลายจิตสัมพัทธ์ก็ยังคงอยู่ ซึ่งบางทีอาจกลับคืนสู่แหล่งเดิมของตนคือจิตสัมบูรณ์อันเป็นต้นตอของสรรพสิ่ง ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนแต่อธิบายได้ด้วยอาการปรากฏ

ของจิตสัมบูรณ์ทั้งสิ้น (สุเมธ เมธาวิทยกุล, 2534 : 39) จิตเป็นอมตะค่ากล่าวนี้มักจะได้อีกกันจน
คุ้นหู และคนที่บางคนไม่เชื่อเรื่องจิตว่ามีจริงก็เพราะจิตเป็นสิ่งที่ไม่สามารถรู้จักได้ด้วยประสาท
สัมผัส เราจะสังเกตความนุษย์มีจิตได้จากการคิด การบังคับร่างกายให้ปฏิบัติตามได้ เป็นต้น เมื่อ
ร่างกายแตกสลายแล้วจิตก็จะเป็นอิสระ จิตมีสภาพเป็นนามธรรม คือ ไม่มีตัวตน สัมผัสไม่ได้
และไม่มีคำอธิบายใด ๆ ที่บอกสภาพของจิตได้ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงได้ แต่ทุกคนรู้ได้ด้วย
ตัวเองว่าจิตมีจริง จิตคือธรรมชาติที่รู้จักนึกคิด แต่ความนึกคตินั้นไม่ใช่ตัวจิตเป็นแต่เพียงอาการ
หรือกระแสที่จิตฉายหรือส่งออกมาเท่านั้น จิตเป็นธรรมที่มีเพียงชื่อหารูปไม่ได้ ผู้มีปัญหาเท่านั้น
จึงจะรู้จักจิตได้ (มาลี ศรีเพชรภูมิ, 2537 : 24) จิตนิยมแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. **จิตนิยมกรีกโบราณ** พาร์มินิดิส Parmenides เป็นนักปรัชญากรีกสมัยโบราณ
ได้รับความนับถืออย่างมากว่าเป็นผู้มีปัญญาลึกซึ้งและอุปนิสัยสูงส่งคือเลิศ เพลโตได้กล่าวถึงเขา
อย่างเคารพนับถือเสมอมา ทศนะทางปรัชญาของพาร์มินิดิสเกิดจากการเฝ้าสังเกตความไม่เที่ยง
แท้ หรือความเป็นอนิจจังของสิ่งต่าง ๆ เขาพยายามค้นหาสิ่งที่เป็นนิรันดรซึ่งอยู่ท่ามกลางสิ่งที่
เป็นอนิจจัง หาสิ่งที่คงสภาพอยู่ตลอดไป ท่ามกลางการแปรสภาพของสิ่งทั้งหลาย ด้วยเหตุนี้
ความคิดเรื่องสัจและสัจจึงเกิดขึ้น สิ่งที่เป็นจริงสูงสุดคือสัจ (Being) ส่วนอสัจเป็นสิ่งไม่จริง
โลกแห่งผัสสะเป็นภาพมายา ไม่จริงเป็นอสัจ สัจเท่านั้นที่เป็นจริง ความแตกต่างที่มีความสำคัญ
ขั้นพื้นฐานในวิชาปรัชญาเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในปรัชญาของพาร์มินิดิส คือ ความแตกต่างระหว่าง
ผัสสะและเหตุผล โลกของความหลอกลวงปรากฏการณ์และความเปลี่ยนแปลงเป็นอสัจ พาร์มินิ-
ดิสสอนว่าโลกที่เรารู้จักได้ด้วยผัสสะเป็นสิ่งหลอกลวง เรารู้จักสัจได้ด้วยเหตุผลและความคิด
เท่านั้น ดังนั้นสำหรับพาร์มินิดิส ผัสสะจึงเป็นบ่อเกิดของความหลอกลวง และความเห็นผิด
ความจริงมีอยู่ในเหตุผลเท่านั้น นี่คือการเริ่มต้นขั้นพื้นฐานของจิตนิยม อย่างไรก็ตามแม้ความคิด
ของพาร์มินิดิสจะมีลักษณะเป็นจิตนิยมอย่างชัดเจน และนักปรัชญาสมัยหลัง ๆ เช่น เฮเกล จะตี
ความหมายปรัชญาของพาร์มินิดิสว่าเป็นจิตนิยม ถึงกับนักปรัชญาบางคนพูดว่า พาร์มินิดิสเป็น
บิดาของจิตนิยม กระนั้นก็มีผู้ไม่เห็นด้วยโดยอ้างคำสอนเรื่องอสัจของเขาว่ามีลักษณะเป็นสสาร
นิยม แต่หลักฐานที่ปรากฏคือ ความคิดของเขาเป็นทั้งสองแบบเพราะได้รับการนำเอาไปพัฒนา
ในสมัยต่อมา เช่น เพลโตรับเอาแง่ที่เป็นจิตนิยมไปพัฒนา ขณะที่เอ็มพีโดคลีส และเคโมคริตูส
รับเอาแง่ที่เป็นสสารนิยมไปพัฒนา พาร์มินิดิสจึงเป็นทั้งบิดาของจิตนิยมและสสารนิยม (สุจิตรา
รณเร็น, 2532 : 26)

เพลโต (Plato) จิตนิยมของเพลโตได้รับอิทธิพลจากปรัชญาของพาร์มีนีสอย่างมาก คือเพลโตได้นำความคิดเรื่องโลกแห่งมโนคติหรือทฤษฎีแบบ (World of Ideas or Theory of Form) มาจากคำสอนเรื่องสัจ (being) ของพาร์มีนีส มาพัฒนานั่นเอง

ความคิดเรื่องโลกแห่งมโนคติหรือทฤษฎีแบบของเพลโตนั้น เพลโตถือว่าโลกมี 2 โลก โลกหนึ่งเป็นโลกแห่งผัสสะหรือโลกของสสาร เป็นโลกที่เปลี่ยนแปลง ไม่มีความเป็นจริงในตัวเอง มนุษย์รู้จักโลกนี้ด้วยประสาทสัมผัส ส่วนอีกโลกหนึ่งเรียกว่า โลกแห่งมโนคติหรือโลกของเทพเป็นโลกของความจริงแท้ โลกดังกล่าวเป็นโลกของจิต มีอยู่นิรันดรและไม่เปลี่ยนแปลง ทุกสิ่งในโลกแห่งผัสสะเลียนแบบมาจากโลกแห่งมโนคติ โลกแห่งมโนคติเป็นโลกแห่งความจริงแท้ และมีอยู่ได้ด้วยตัวมันเองโดยไม่ขึ้นต่อโลกแห่งผัสสะ (สุจิตรา รมรินทร์, 2532 : 28)

มนุษย์ในทัศนะของเพลโต คือ ธรรมชาติของมนุษย์ประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 อย่างคือ กายกับจิต จิตมนุษย์เปรียบเสมือนคนขับรถซึ่งได้แก่ ร่างกาย จิตทำหน้าที่ 3 ภาค คือ ภาคค้นหา ภาคน้ำใจ และภาคปัญญา ร่างกายอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของจิต การกระทำผิดกรรม รวมทั้งนิสัยของมนุษย์ส่วนแล้วแต่จิตจะสั่งให้เป็นอย่างไร และที่ว่าจิตมี 3 ภาคนั้น หมายถึง ร่างกายมีจิต 3 ภาค จิตภาคไหนเข้มแข็งกว่า ร่างกายก็ต้องทำตามคำสั่งของจิตภาคนั้น ๆ ภาคทั้ง 3 ของจิตกล่าวโดยสรุปดังนี้ (วิทย์ วิศทเวทย์, 2525 : 59-60)

1. ภาคค้นหา ค้นหา หมายถึง ความต้องการความสุขทางร่างกาย เช่น การกินอยู่หลับนอน คนที่มีจิตภาคนี้นั้นเหนือกว่าภาคอื่น ๆ ได้แก่ คนที่ลุ่มหลงในโลกก็สุขทั้งปวง ตามทัศนะของเพลโต เปรียบคนพวกนี้ไม่ต่างกับเครื่องาน หากความสุขทางการผัสสะเหมือนสัตว์ถึงแม้ว่าจะซบซ้อนหรือละเอียดอ่อนกว่าสัตว์ก็ตาม

2. ภาคน้ำใจ น้ำใจ หมายถึง ความรู้สึกทางใจที่เกิดขึ้นโดยมิได้มีสาเหตุทางวัตถุ เช่น ความเสียสละ ความรักระเบียบวินัย ความเมตตาเมื่อเห็นผู้อื่นเป็นทุกข์ คนที่มีจิตภาคน้ำใจเป็นใหญ่เหนือกว่าภาคอื่นก็ยังมีความปรารถนาในโลกก็อยู่เพราะเป็นความต้องการทางกายอันเป็นเรือนที่จิตครองอยู่ แต่คนเหล่านี้มิได้เป็นกังวลนักกับเรื่องดังกล่าว เขาอาจยอมตายมากกว่าที่จะยอมเสียเกียรติ คนเหล่านี้สูงกว่าเครื่องาน เพราะเครื่องานทำทุกอย่างโดยไม่คำนึงถึงอะไรทั้งสิ้น

3. ภาคปัญญา ปัญญา หมายถึง ความมีเหตุผล จิตภาคนี้นำหน้าที่เกี่ยวกับเหตุผล เป็นส่วนที่เพลโตถือว่าทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์และสิ่งทั้งปวงในโลก จิตภาคปัญญาทำให้มนุษย์รู้จักความจริงคนที่มโนคติค้นหาอาจยอมทำทุกอย่างเพื่อแสวงหาความสุข คนที่มีจิตภาค

น้ำใจอาจยอมเสียสละความสุขเพื่อรักษาเกียรติ แต่คนที่มีจิตภาคปัญญาอาจยอมเสียทั้งความสุขและเกียรติเพื่อความรู้และความจริง

2. จิตนิยมประสบการณ์

จิตนิยมประสบการณ์หมายถึง หลักปรัชญาของปรัชญาเมธีทั้งหลายเช่น จอร์จ เบริกเลย์ (George Berkley) จอห์น ล็อก (John Locke) เดวิด ฮิวม์ (David Hume) เป็นต้น จอร์จ เบริกเลย์ (George Berkley) เป็นนักปรัชญาชาวไอริช (Irish) เป็นนักปรัชญาในกลุ่มประจักษ์นิยม (ประสบการณ์นิยมในปัจจุบัน) เช่นเดียวกับจอห์น ล็อก เบริกเลย์ กล่าวว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่เรารับรู้ทางประสาทสัมผัสนั้น มีอยู่ได้เพราะจิตและแนวความคิด หมายความว่า เราต้องมีแนวความคิดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ และแนวความคิดนั้นมีอยู่ในจิตของเรา ดังนั้น สิ่งแท้จริงคือจิตและความคิด (Mind and Idea) เบริกเลย์ กล่าวว่าสสารหรือสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์เรารับรู้ทางประสาทสัมผัส เป็นสิ่งที่มีอยู่จริง แต่เป็นสิ่งที่มิได้อยู่จริงโดยจิต ในฐานะที่มันถูกรู้หรือรับรู้ด้วยจิต สสารไม่ได้มีอยู่ได้ด้วยตัวเอง แต่มีอยู่เพราะจิต ดังนั้นเขาจึงกล่าวว่าความมีอยู่คือการถูกรู้ (To be is to be perceived) ซึ่งหมายความว่า ความมีอยู่ของทุกสิ่งทุกอย่างจะต้องถูกรับรู้ได้หรือสามารถรับรู้ ถ้าสิ่งใดก็ตามไม่ถูกรู้ก็จะกล่าวว่าสิ่งนั้นมีอยู่ไม่ได้ และได้กล่าวต่อไปอีกว่าจิตมิใช่สร้างแนวความคิด แต่แนวความคิดนี้ถูกใส่เข้าไปในจิตโดยพระเจ้า คือ พระเจ้าได้สร้างแนวความคิดไว้ในจิตของมนุษย์ทุกคน (ศรีธัญ วรงค์คำจันทร์, มปป. : 140)

3. จิตนิยมเยอรมันสมัยใหม่และรูปแบบต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน

จิตนิยมเยอรมัน หมายถึง หลักปรัชญาของปรัชญาเมธีทั้งหลาย เช่น ไลบ์นิซ (Leibniz) คานต์ (Kant) เฮเกิล (Hegel) เป็นต้น

อิมมานูเอล คานต์ (Immanuel Kant) เป็นนักปรัชญาชาวเยอรมัน (ศรีธัญ วรงค์คำจันทร์, มปป. : 141) แนวปรัชญาของคานต์มีลักษณะประนีประนอมหลักการของกลุ่มเหตุผลนิยมและประจักษ์นิยมโดยกล่าวว่าความรู้บางชนิดเป็นความรู้ที่มีมาก่อน (A Priori) เป็นความรู้ที่จริงและจำเป็น ที่ทุกคนมีเหมือนกัน ตรงกันจะเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต แต่ความรู้บางชนิดเป็นความรู้ที่เกิดขึ้นภายหลัง (Posteriori) ได้แก่ ความรู้ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส ซึ่งเกิดขึ้นในขณะนั้นและเป็นปัจจุบัน จากทัศนะนี้เป็นการยอมรับหลักการของกลุ่มเหตุผลนิยมและกลุ่มประจักษ์นิยมเป็นบางส่วน และมีการปฏิเสธเป็น

ส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะคานต์ถือว่า เหตุผลนิยมมอบหมายมาตรการแห่งความจริงให้แก่ปัญญามากจนเกินไป จนกระทั่งปฏิเสธพื้นฐานทางศาสนาและศีลธรรม ส่วนประสบการณ์นิยมก็มอบหมายมาตรการแห่งความจริงให้แก่สัจยะมากจนเกินไป จนกระทั่งปฏิเสธกฎเกณฑ์ทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ตามทัศนะของคานต์ ความรู้จึงแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ความรู้ที่มีบ่อเกิดมาจากประสบการณ์ (A Posterior Knowledge) และความรู้ที่มีบ่อเกิดมาจากปัญญาหรือความคิดของมนุษย์ (A Prior Knowledge)

3.4 ธรรมชาตินิยม (Naturalism)

ความหมายของธรรมชาตินิยม เป็นศัพท์บัญญัติศัพท์หนึ่งของคำว่า Naturalism ธรรมชาตินิยมเป็นปรัชญาที่อยู่กลาง ระหว่างสสารนิยมและจิตนิยม กล่าวคือสสารนิยมเชื่อว่า สสารหรือวัตถุเท่านั้นเป็นจริง ส่วนจิตนิยมเชื่อว่านอกจากสสารแล้วยังมีความเป็นจริงอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งมีความเป็นจริงมากกว่าสสาร สิ่งนั้นคือจิต แต่สำหรับธรรมชาตินิยมทำหน้าที่ ประนีประนอม ทัศนะของสสารนิยมและจิตนิยมโดยทัศนะแบบกลาง ๆ คือบางแง่เห็นด้วยกับสสารนิยม และบางแง่ก็เห็นด้วยกับจิตนิยม แต่โดยหลักพื้นฐานแล้วธรรมชาตินิยมมีทัศนะใกล้เคียงกับสสารนิยมมากกว่า (สุจิตรา รมวรีน, 2532 : 29) ดังนี้

ปรัชญาธรรมชาตินิยมนี้บางทีก็เรียกว่า ปรัชญาสัจนิยม (Realism) ธรรมชาตินิยมมีทัศนะว่าโลกหรือจักรวาลที่ประกอบไปด้วย “สิ่งธรรมชาติ” (Natural Object) สิ่งธรรมชาติเท่านั้นที่เป็นจริง สิ่งอื่นใดที่มีไม่ใช่สิ่งธรรมชาติหรือปรากฏการณ์ของสิ่งธรรมชาติไม่ใช่สิ่งที่เป็นจริง (วิทย์ วิศทเวทย์, 2525 : 29) สิ่งธรรมชาติ คือ สิ่งที่ดำรงอยู่ในระบบของอวกาศและเวลา (Space and Time) ฉะนั้นสิ่งใดที่ไม่ดำรงอยู่ในระบบอวกาศและเวลาย่อมเป็นสิ่งที่ไม่มีจริง ในแง่นี้ ธรรมชาตินิยมมีลักษณะคล้ายสสารนิยม

สสารนิยมเชื่อว่ามนุษย์มีแต่เพียงร่างกายซึ่งเป็นสสาร ไม่มีจิตวิญญาณที่เป็นอสสาร แต่จิตนิยมเชื่อว่ามนุษย์ คือ จิตวิญญาณซึ่งเป็นอสสารและเป็นตัวตนที่แท้จริงของมนุษย์ ส่วน ธรรมชาตินิยมเชื่อว่ามนุษย์มีทั้งร่างกายและจิตวิญญาณซึ่งมีความสำคัญเท่าเทียมกันและจริงเท่ากัน ไม่มีอะไรจริงกว่าอะไร การยอมรับว่ามนุษย์มีจิตวิญญาณทำให้ทัศนะของธรรมชาตินิยม คล้ายคลึงกับจิตนิยม แต่ในความคล้ายคลึงก็มีความแตกต่างแฝงอยู่ กล่าวคือแม้ธรรมชาตินิยมจะ

ยอมรับว่ามนุษย์มีจิตวิญญาณ แต่จิตวิญญาณที่วามนี้ก็ไม่สามารถแยกเป็นอิสระจากร่างกายได้ดังที่ จิตนิยมเชื่อและจิตวิญญาณก็มีได้เป็นอมตะ เมื่อมนุษย์ตายลงทั้งร่างกายและจิตวิญญาณต่างดับ สิ้นไปด้วยกัน จิตวิญญาณจึงมีได้เป็นอิสระจากร่างกาย และมีได้เป็นอมตะดังที่จิตนิยมเชื่อ (สุจิตรา ธรรม์, 2532 : 30)

นักธรรมชาตินิยมร่วมสมัยอาจแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มขวา และกลุ่มซ้าย หรือเรียกตามศัพท์ของ วิลเลียม เจมส์ ว่า กลุ่มใจอ่อน (Tender-Minded) กลุ่มใจแข็ง (Tough-Minded) นักธรรมชาตินิยมกลุ่มใจแข็งนั้นมีเจตนาธรรม์ใกล้เคียงกันมากกับนักสสารนิยมรุ่นเก่า คือพวกนี้มีทัศนะไม่แตกต่างกันในเรื่องค่านิยมทางศาสนา หรือไม่เห็นด้วยกับผู้พยายามตั้งศาสนา เข้าไปรวมไว้ในโลกทัศน์ของธรรมชาตินิยม ส่วนนักธรรมชาตินิยมกลุ่มใจอ่อนกลับเห็นใจ ศาสนา คือ โดยปกติกลุ่มนี้ปฏิเสธรูปแบบของศาสนาตามทางราชการหรือตามประเพณี แต่เชื่อว่าค่านิยมทางศาสนามีความสำคัญและสามารถรวมเข้าไว้ในปรัชญาธรรมชาตินิยมได้ นักธรรมชาตินิยมที่จะกล่าวถึงในที่นี้ ชันตยานา จอห์น คิวอี้ เป็นต้น (อดิศักดิ์ ทองบุญ, 2533 : 180-185)

ชันตยานาเป็นนักธรรมชาตินิยมที่ได้ให้ทัศนะว่า พระเจ้าเป็นอุดมคติอย่างหนึ่ง ไม่ใช่เป็นข้อเท็จจริงสิ่งธรรมชาติทุก ๆ สิ่งมีความสมบูรณ์ตามอุดมคติ แต่อุดมคติทุก ๆ อย่างมีพื้นฐานทางธรรมชาติ ศาสนาทั้งหลายที่สืบทอดกันมาจนเป็นประเพณีนั้น สามารถบรรยาย ข้อเท็จจริงตามธรรมชาติให้เข้าใจถูกต้องได้ และสามารถช่วยนำเราไปสู่จุดหมายปลายทางคือ แคนสงบได้

จอห์น คิวอี้ เป็นนักธรรมชาตินิยมอีกท่านหนึ่ง ซึ่งถูกจัดไว้ในพวกกลุ่มขวา แม้กระนั้นท่านก็ยอมรับมโนภาพของชันตยานาที่ว่าศาสนานั้นเกี่ยวข้องกับค่านิยมทางอุดมคติ ชันตยานาแบ่งองค์ประกอบทางศาสนาออกเป็น 2 อย่าง คือ ความรู้สึกทางศีลธรรม และ มโนภาพทางกวีหรือทางนุราณวิทยาที่เกี่ยวกับสิ่งทั้งหลาย จอห์น คิวอี้สนใจเฉพาะเรื่องศีลธรรมของศาสนา ท่านเห็นว่า ศาสนามีความสัมพันธ์กับอุดมคติทั้งหลายที่มนุษย์ถือเป็นเป้าหมายแห่งชีวิตและนำมาประพฤติปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น ๆ อุดมคติจึงเป็นเครื่องนำทางที่สำคัญ พระเจ้านั้นเป็นชื่อหนึ่งของอุดมคติทั้งหลาย ซึ่งเราถือว่าเป็นเอกภพอย่างหนึ่งดังที่คิวอี้กล่าวว่า สมมุติว่าคำ พระเจ้า หมายถึง จุดหมายทางอุดมคติ ซึ่ง ณ กาลและสถานที่หนึ่งที่บุคคลยอมรับกันว่ามีอำนาจเหนือเจตนา และอารมณ์ของเขา เป็นค่านิยมที่บุคคลเชื่อถืออย่างสูงส่งจนพึงเห็นว่า

จุดหมายเหล่านี้รวมตัวกันเป็นเอกภาพ ถ้าเราถือตามข้อสมมุตินี้ผลจะปรากฏออกมาในทางตรงกันข้ามกับหลักคำสอนของศาสนาที่ว่าพระเจ้า หมายถึง สัตว์บางชนิด ซึ่งมีอยู่เดิม จึงไม่ใช่ความมีอยู่ที่เป็นอุคมคติ

นักธรรมชาติร่วมสมัย ประารถอย่างแรงกล้าที่จะรวมค่านิยมทางศาสนาเข้าไปในธรรมชาตินิยม ได้ดำเนินตามแนวคิดของ ชันดาเยนา และจอห์น คิวอี้ นั้นเอง วิธีการของนักธรรมชาตินิยมพวกนี้ได้แก่ วิธีการแบบมนุษยนิยม

สรุป ธรรมชาตินิยม กล่าวว่า ไม่มีพระเจ้า ไม่มีระเบียบเหนือธรรมชาติ ไม่มีทวิภาค ระหว่างพระเจ้ากับโลก อย่างไรก็ตามยังมีธรรมชาตินิยมบางลัทธิเข้ากันได้กับหลักคำสอนที่ถือว่าพระเจ้าเป็นอุคมคติอย่างหนึ่ง อุคมคตินี้อาจมีอิทธิพลเหนือชีวิตมนุษย์ผู้ประารถนาแสวงหาความดี

3.5 ภาววิทยา (Ontology)

ภาววิทยาเป็นสาขาที่สำคัญของอภิปรัชญา เพราะเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยสิ่งแท้จริงอันติมะ ปัญหาที่ภาววิทยาพยายามตอบก็คือ สิ่งที่แท้จริงอันติมะคืออะไร นักปรัชญาได้ใช้วิธีการหลายอย่างต่าง ๆ กันในอันที่จะตอบปัญหาดังกล่าว วิธีการต่าง ๆ เหล่านี้ได้กลายมาเป็นทฤษฎีของภาววิทยา และทฤษฎีต่าง ๆ ดังกล่าวมีที่สำคัญ ๆ อยู่ 3 ทฤษฎี คือ เอกนิยม ทวินิยม และพหุนิยม

เอกนิยม (Monism)

เอกนิยมคือ ทฤษฎีทางปรัชญาที่ถือว่าความแท้จริงคือปฐมธาตุเพียงอย่างเดียว ถ้าถือว่าความแท้จริงเป็นจิตอย่างเดี่ยวเรียกว่าเอกนิยมแบบจิต ถ้าถือว่าความแท้จริงเป็นสสารอย่างเดี่ยวเรียกว่าเอกนิยมแบบสสาร แต่ถ้าถือว่าความแท้จริงไม่ใช่ทั้งจิตและสสารเรียกว่า มัชฌิมนิยม (สุเมธ เมธาวิทยกุล, 2534 : 45-47)

เอกนิยมแบบจิต ถือว่า ความแท้จริงปฐมธาตุมีแต่นามธรรม หรือจิตเพียงอย่างเดียวเท่านั้นเป็นต้นตอของสรรพสิ่ง และสรรพสิ่งขึ้นอยู่กับความจริงสูงสุด อันได้แก่ ปรัชญาสัจ (Philosophy of Being) เป็นปรัชญาของพาร์มินิดีส (Parmenides) สมัยกรีกโบราณ กล่าวว่า ความแท้จริงปฐมธาตุคือสัจซึ่งมีภาวะเป็นนิรันดร์รวมเอาภาวะต่างๆ ไว้ในหน่วยเดียวกันไม่มีการ

เปลี่ยนแปลงใด ๆ ทั้งสิ้น แต่การที่เรามองเห็นว่ามี การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นมายาคติคือ ความเข้าใจผิดไป (ธีรยุทธ สุนทรธา, 2529 : 109) ส่วนเฮเกิล (Hegel) ถือว่าความแท้จริงมีจิตดวงเดียว เรียกว่าสิ่งสัมบูรณ์ (The Absolute) เป็นต้นกำเนิดจิตทั้งปวง ลักษณะของจิตคือหยุคนิ่งไม่ได้จะต้องมีกิจกรรมอยู่ตลอดเวลา ถ้าไม่เช่นนั้นจิตจะไม่มีตัวตนไม่เรียกว่าจิต การเคลื่อนไหวของจิตเป็นการพัฒนาแบบปฏิพัฒนาการ (Dialectic) แบ่งออกเป็น 3 ระยะคือ จิตเดิมที่บริสุทธิ์ (Thesis) จิตขัดแย้ง ยังแสดงตัวออกเป็นสสาร (Antithesis) และจิตสังเคราะห์ สสารสำนึกตัวเองว่าเป็นจิต (Synthesis)

เอกนิยมแบบสสาร ถือว่า ความแท้จริงแบบปฐมธาตุมีแต่สสารเพียงอย่างเดียวเท่านั้นไม่มีจิตหรือสิ่งอื่นใดนอกเหนือไปจากนี้ เช่น ปรัชญากรีกสมัยแรก ๆ ได้แก่ ธาเลส อะนัคซิเมเนส และอะนัคซิมานเดอร์ เป็นต้น ถือว่าปฐมธาตุ คือ น้ำ อากาศและแนวคิดได้พัฒนาไปเรื่อย ๆ จนถึงขีดสุดที่ปรมาณูนิยมของเดโมคริตัส ต่อมายุคปรัชญาสมัยใหม่ ฮ็อบส์ (Hobbes) ได้นำเอาอะตอมมาพัฒนาเป็นสสารนิยม ในปัจจุบันมาร์กซ์ได้ปรับปรุงปรัชญาของเฮเกิลให้เป็นสสารนิยมแบบปฏิพัฒนาในที่สุดเอกนิยมแบบสสารก็ได้พัฒนามาเป็นธรรมชาตินิยมวิวัฒนาการปัจจุบัน

มัจฉิมนิยม เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ทฤษฎีสองแง่ ถือว่าความแท้จริงปฐมธาตุมีเพียงหนึ่งเดียว ไม่ใช่ทั้งจิต และไม่ใช่ทั้งวัตถุ ความแท้จริงหน่วยเดียวนี้คือพระเจ้า แสดงตัวออกมาเป็น 2 ลักษณะ คือ จิตกับวัตถุ เราสามารถรู้จักความแท้จริงได้โดยใช้เหตุผลพิสูจน์แบบเรขาคณิต สปิโนซ่าเป็นนักปรัชญาสำคัญในแนวคิดแบบนี้ ในทัศนะของสปิโนซ่า จิตกับกายเป็นสองแง่แห่งความแท้จริงเดียวกัน ซึ่งซ่อนอยู่เบื้องจิตกับวัตถุจึงเป็นสสารตระเดียวกันที่มองได้หลายด้านเสมือนเงินเหรียญ ๆ หนึ่งมี 2 หน้านั้นเอง สสารตระอันเดียวนี้เขาเรียกว่า พระเจ้า

ทวินิยม (Dualism)

ทวินิยม คือ ทฤษฎีทางปรัชญาที่ถือว่าความแท้จริงปฐมธาตุมี 2 อย่าง คือ จิตกับสสาร แยกย่อยออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่ถือว่าจิตเป็นผู้สร้างสสารเรียกว่า รั้งสรรค์นิยม และกลุ่มที่ถือว่า จิตกับสสารมีควบคู่กันมาแต่ต้น จิตควบคุมสสารได้โดยรู้กฎของสสารเรียกว่า ชีวิตสสารนิยม

รังสรรค์นิยมเป็นทวินิยมทางอภิปรัชญาที่ถือว่าความแท้จริงปฐมธาตุมี 2 อย่าง ได้แก่ จิตกับสสาร จิตเป็นใหญ่กว่าเพราะเป็นผู้สร้างสสารเรียกว่า พระผู้สร้างและปล่อยให้สสารดำรงอยู่ด้วยตัวเอง แต่พระผู้สร้างก็มีอำนาจควบคุมและทำลายล้างสสารคือธรรมชาติ พืช สัตว์ มนุษย์ได้ตามพระประสงค์ นักปรัชญาคนสำคัญ ได้แก่ เซนต์ ออกัสติน ได้กล่าวว่า พระผู้สร้างเป็นความแท้จริงสูงสุดทรงเป็นนิรันดร เป็นพระวิญญูณบริสุทธิ ตามหลักตรีเอกภาพ (The Trinity) พระเจ้าทรงเข้าใจในพระองค์เอง (Father : The Thinker) พระเจ้าผู้ถูกเข้าใจ (Son : The Thought) และเมื่อทรงเข้าใจตัวเองเป็นอย่างดีที่สุดก็ย่อมเกิดความปิติ (Holy spirit : Love) ส่วนจิตที่ปนอยู่กับสสารคือจิตมนุษย์ (Soul) ความจริงระดับต่ำสุดคือสสาร ซึ่งพระเจ้าสร้างขึ้นให้มีความแท้จริงของตนเอง และมีพลังวิวัฒนาการอยู่ในตัว (กิริติ บุญเจือ, 2519 : 39)

ชีวนิยม (จิตสสารนิยม) เป็นทวินิยมทางอภิปรัชญาที่ถือว่าความแท้จริงนั้นคือจิตและสสารต่างก็เป็นความเป็นจริงที่ไม่ขึ้นต่อกัน มีอิสระต่อกัน นักปรัชญาคนสำคัญ ได้แก่ ธาเลส ซึ่งเชื่อว่าจักรวาลมีกฎเกณฑ์ของตนเอง (ธาเลสบอกว่าสสารมีชีวิตในตัวเอง) โดยไม่ได้รับจากจิตหรือเทพใดทั้งสิ้น เทพสามารถควบคุมหรือบันดาลให้เหตุการณ์ธรรมชาติเป็นไปได้ตามประสงค์ก็เพราะรู้กฎธรรมชาติ ไม่ใช่มีอำนาจเด็ดขาดเหนือกฎเกณฑ์ธรรมชาติ หรือเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ธรรมชาติ ดังที่คนคิดคำบรรพ์เข้าใจกัน เพราะฉะนั้นทั้งเทพ จิตมนุษย์ และสสารต่างก็เป็นความเป็นจริงโดยอิสระของตนเอง (กิริติ บุญเจือ, 2533 : 43)

พหุนิยม (Pluralism)

พหุนิยม คือ ทฤษฎีทางปรัชญาที่ถือว่าความแท้จริงมีอยู่หลายหน่วย ซึ่งอาจจะเป็น จิต หรือสสาร หรือทั้งจิตและสสารก็ได้ นักปรัชญาพหุนิยมเชื่อว่าสรรพสิ่งที่มีจำนวนมากมายหลายหลากในเอกภพนี้ ไม่อาจจะทอนลงให้เหลือเพียงหนึ่งเดียวหรือสองได้เลย แต่อย่างน้อยที่สุดปฐมธาตุก็ต้องมีสามหน่วยขึ้นไป เพราะเป็นเอกภพที่มีความสลับซับซ้อนมาก นักปรัชญาพหุนิยม ได้แก่ (สุเมธ เมธาวิทย์กุล, 2534 : 48-49)

เอ็มพีโดคลีส (Empedocles) เป็นนักปรัชญากรีกสมัยเริ่มต้นถือว่าปฐมธาตุของสรรพสิ่งไม่ใช่มีเพียง 1 หรือ 2 อย่างเท่านั้น แต่มี 4 อย่าง คือ ธาตุ 4 ได้แก่ ดิน น้ำ ลม ไฟ สิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นเพราะการรวมตัวกันของธาตุทั้ง 4 นี้ในอัตราส่วนต่าง ๆ กัน จึงเกิดสิ่งใหม่ขึ้นมามากมายหลายหลาก การที่สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้นแล้วเปลี่ยนแปลงไปได้ก็เพราะมีการเปลี่ยนแปลง

อัตราส่วนของธาตุต่าง ๆ ในตัวมัน การสูญสิ้นสภาพของสิ่งทั้งหลายก็เพราะเกิดการแยกตัวออกจากกันของปฐมธาตุเหล่านั้น ลักษณะของปฐมธาตุแต่ละอย่างนั้นคงที่เสมอ ไม่เกิดใหม่ ไม่แตกดับ เป็นนิรันดร นักพหุนิยมอีกท่านหนึ่งคือ ไลบ์นิซ เป็นนักปรัชญาพหุนิยมฝ่ายจิตเชื่อว่าความแท้จริงมีลักษณะเป็นจิต มีจำนวนมากมาย เรียกว่า ปริมาณทางจิต (Monad) ซึ่งแต่ละหน่วยมีความพอใจตัวเองมีความเป็นอิสระ (พระอมรมุณี, 2515 : 316)

บทสรุป

อภิปรัชญาเป็นปรัชญาบริสุทธิ์สาขาแรกที่เกิดขึ้นมาในโลกเกิดจากความประหลาดใจ และความสงสัยของมนุษย์สมัยโบราณ ที่มีต่อปรากฏการณ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และจากความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์นี้เองทำให้มนุษย์ต้องสืบหาสาเหตุของความเป็นจริงเหล่านั้น ซึ่งคำตอบที่ได้อาจถูกบังมิดบังจนในที่สุดก็ได้คำตอบที่ถูกต้อง จากคำตอบที่ถูกต้องนี้แหละคือความรู้ทางอภิปรัชญา ความรู้ทางอภิปรัชญา แม้จะแยกย่อยเป็นจำนวนมากแต่อยู่ในขอบเขตของสาขาใหญ่ ๆ 3 สาขาของอภิปรัชญา คือ สสารนิยม จิตนิยม และธรรมชาตินิยม นอกจากอภิปรัชญา 3 สาขาใหญ่แล้ว ยังมีภววิทยาซึ่งเป็นสาขาที่สำคัญของอภิปรัชญา ซึ่งในศาสตร์ของภววิทยานี้ได้แยกออกเป็น 3 ทฤษฎี คือ เอกนิยม ทวินิยม และพหุนิยม อภิปรัชญาถือว่าเป็นหลักของโครงสร้างของวิชาปรัชญา ถ้าขาดอภิปรัชญาเสียแล้ว ปรัชญาก็มีไม่ได้ ดังนั้นในการนำเอาปรัชญาไปประยุกต์ใช้จำเป็นต้องยึดโครงสร้างอภิปรัชญาเป็นหลักสำคัญ
